

Natuurhistorisch Maandblad 10

JAARGANG 102 • NUMMER 10 • OKTOBER 2013

Entomologisch
onderzoek in
Nationaal Park
De Meinweg

NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP IN LIMBURG

De wantsen van Nationaal Park De Meinweg (Hemiptera: Heteroptera)

Berend Aukema, Naturalis Biodiversity Center, Postbus 9517, 2300 RA Leiden, e-mail: baukema@hetnet.nl

Over de entomofauna, de insecten, van het Nationaal Park De Meinweg is al het nodige bekend, maar aan de wantsen is nog weinig aandacht besteed. In deze bijdrage wordt een overzicht gegeven van alle soorten wantsen die tot op heden in het gebied zijn waargenomen. Van 30 bijzondere soorten wordt in het kort meer informatie gegeven over leefwijze en verspreiding.

INLEIDING

De eerste gegevens van wantsen uit de Meinweg zijn afkomstig van R.H. Cobben, die tussen 1943 en 1961 regelmatig wantsen verzamelde in de omgeving van Roermond en daarvan ook verslag uitbracht in het Natuurhistorisch Maandblad. Zijn collectie bevindt zich bij Naturalis in Leiden. Helaas vermelden zijn vindplaatsetiketten vaak alleen Herkenbosch, Melick of Vlodrop, zodat het niet duidelijk is of de vondsten binnen of buiten de grenzen van het huidige Nationaal Park vallen. Deze vondsten zijn in dit overzicht niet opgenomen. Veel materiaal werd in september 1948 verzameld tijdens een meerdaagse excursie van het toenmalige Rijksmuseum van Natuurlijke Historie in Leiden naar Vlodrop. De resultaten werden echter nooit gepubliceerd. Tot 2002 werden vervolgens door een klein aantal entomologen met enige regelmaat excursies in het gebied gehouden. Het totaal aantal waargenomen soorten bedroeg toen 177. In 2002 werd de jaarlijkse zomerbijeenkomst van de Nederlandse Entomologische Vereniging in Herkenbosch georganiseerd en werden er in de Meinweg 123 soorten waargenomen (AUKEMA *et al.*, 2003), waarvan er 47 nieuw waren voor het gebied. Tot 2012 kwamen daar slechts vier soorten bij, maar in dat jaar werden er tijdens de 1000-soortendag en enkele vervolgcursies 226 soorten gezien, waarvan er 86 nieuw waren voor het gebied. In totaal zijn er nu dus 314 soorten wantsen bekend van de Meinweg [tabel 1].

BIJZONDERE SOORTEN

In het volgende overzicht wordt voor een dertigtal bijzondere of zeldzame soorten van de Meinweg [tabel 2] beknopt ingegaan op leefwijze en verspreiding. De verspreidingsgegevens zijn gebaseerd op de database van de Werkgroep Heteroptera van European Invertebrate Survey - Nederland (coördinator B. Aukema).

FAMILIE DIPSOCORIDAE

Pachycoleus waltli Fieber, 1860

Pachycoleus waltli (1,1-1,6 mm) leeft op beschaduwde, moerassige

plaatsen in mos (*Brachythecium*, *Cratoneurum*, *Hypnum* en *Sphagnum*), bijvoorbeeld op kwelplekken in bossen, maar ook langs beekjes en greppels in meer open terrein (AUKEMA *et al.*, 2002). De aanwezigheid van stromend water lijkt daarbij een vereiste. Het zijn kleine rovertjes, die leven van allerlei nog kleinere insecten en andere ongewervelden. De dieren overwinteren als adult en vanaf juli is de nieuwe generatie volwassen. Slechts bij hoge uitzondering zijn de vleugels volledig ontwikkeld. In ons land is er vermoedelijk maar één generatie per jaar, maar meer zuidelijk kan zich een tweede generatie ontwikkelen. Ze is bekend van zeven uurhokken in Limburg (zes in Zuid-Limburg en één in de Meinweg), één vondst van voor 1900 bij Breda en een recente vondst in 2004 bij Bourse in Overijssel (AUKEMA *et al.*, 2005).

FAMILIE TINGIDAE

Dictyonota strichnocera Fieber, 1844

De zeer zeldzame *Dictyonota strichnocera* (3,4-4,5 mm) leeft fytofaag op Brem (*Cytisus scoparius*) en soms op Gaspeldoorn (*Ulex europaeus*) of Stekelbrem (*Genista anglica*). Ze heeft één generatie per jaar en overwintert als ei in de twijgen van de waardplant of incidenteel ook als volwassen dier in het strooisel. De nieuwe generatie wordt waargenomen vanaf midden juni. Deze soort wordt recent uitsluitend in Midden-Limburg waargenomen (AUKEMA & HERMES, 2006).

Oncochila simplex (Herrich-Schaeffer, 1830)

Oncochila simplex (2,5-3,5 mm) leeft fytofaag op verschillende wolfsmelksoorten (*Euphorbia* spec.), meestal op Cipreswolfsmelk (*Euphorbia cyparissias*), maar ook op andere soorten, onder andere Zandwolfsmelk (*Euphorbia seguieriana*) en Heksenmelk (*Euphorbia esula*). Ze heeft één generatie per jaar en de volwassen dieren overwinteren. Nimfen zijn waargenomen in juni en juli, altijd rond de wortelhals van de waardplant. Doorgaans zijn de vleugels gereduceerd (brachyptere exemplaren), maar een enkele keer worden volledig gevleugelde dieren (macropteren) waargenomen. In Nederland is het een zeer zeldzame soort die voorkomt op enkele plekken langs de Rijn en de Waal in Gelderland (vier uurhokken) en in Midden-Limburg (drie uurhokken). In 1912 is ze ook éénmaal langs de IJssel bij Deventer gezien. Sinds 1980 wordt de soort vaker waargenomen (AUKEMA & HERMES, 2006).

Stephanitis pyrioides (Scott, 1874) [figuur 1]

Stephanitis pyrioides (3,2-3,8 mm) leeft fytofaag op azalea (*Rhododendron* spec.) en werd in de Meinweg voor het eerst in Nederland in de vrije natuur waargenomen [figuur 2]. Nimfen en adulten zuigen aan de onderzijde van het blad en veroorzaken daardoor een opvallend patroon van lichtgekleurde stippen op de bovenzijde van het blad. Ze overwinteren als ei in het blad en er is vermoedelijk maar één generatie per jaar. *Stephanitis pyrioides* is een uit Oost-Azië

FIGUUR 1

Stephanitis pyrioides werd in de Meinweg voor het eerst in de vrije natuur waargenomen (foto: Theodoor Heijerman).

afkomstige exoot, die tussen 1905 en 1910 in Boskoop voorkwam op azalea's en in 1995 en 1998 werd aangetroffen op importbedrijven in respectievelijk Vleuten en Bleiswijk (AUKEMA & HERMES, 2006). In Europa is ze inmiddels ook gevestigd in Italië (DEL BENE & PLUOT-SIGWALT, 2005), Griekenland (KMENT, 2007), Frankrijk en Zwitserland (RABITSCH, 2008), en Slovenië (GOGALA & SELJAK, 2010). Buiten Azië en Europa is ze inmiddels ook bekend van Argentinië en Australië (PÉRICART & GOLUB, 1996).

***Stephanitis takeyai* Drake & Maa, 1955**

Stephanitis takeyai (2,7-3,7 mm) is vanuit Japan in Nederland geïntroduceerd met de waardplant *Pieris japonica* (AUKEMA & HERMES, 2006), maar komt inmiddels op veel plaatsen ook op azalea en roodendron voor. Ze zuigt het sap uit het blad van de waardplant en veroorzaakt daardoor een opvallend gele verkleuring van de aangezogen bladeren. Overwintering vindt plaats als ei in het blad en er zijn afhankelijk van de temperatuur twee tot vier generaties per jaar. In Limburg is ze inmiddels al in 17 uurhokken waargenomen.

FAMILIE MIRIDAE

***Agnocoris rubicundus* (Fallén, 1807)**

Agnocoris rubicundus (4,4-5,0 mm) leeft monofaag op wilg (*Salix* spec.) leeft en was met zekerheid alleen bekend uit Gelderland (Millingerwaard) en Limburg (Asselt). Eerdere meldingen hebben doorgaans betrekking op de algemene *Agnocoris reclairei* die eveneens op wilg leeft en waarvan alleen de mannetjes met zekerheid van *Agnocoris rubicundus* te onderscheiden zijn. Ze overwintert als adult en heeft één generatie per jaar. De nieuwe generatie wordt vanaf begin juli volwassen.

***Tupiocoris rhododendri* (Dolling, 1972)**

Tupiocoris rhododendri (4,2-4,6 mm) leeft zoöfytofaag op roodendron, onder andere Pontische roodendron (*Rhododendron ponticum*). Naast sap uit het jonge groen leeft ze van bladluizen (*Masonaphis* spec.), cicaden (Cicadellidae) en allerlei andere kleine insecten, die vastplakken aan de kleverige groeitoppen. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot eind juli. Het is een uit Noord-Amerika afkomstige exoot, die in 2002 voor het eerst in ons land werd waargenomen (A-

KEMA *et al.*, 2005) en inmiddels bekend is van 13 uurhokken in het binnenland, van Groningen tot in Limburg. In Limburg is deze wants ook bekend uit het Steinerbosch.

***Dichroscytus gustavi* Josifov, 1981**

Dichroscytus gustavi (3,7-4,4 mm) leeft op Jeneverbes (*Juniperus communis*), hoofdzakelijk op aangeplante cultivars en niet-inheemse soorten in tuinen en openbaar groen, en incidenteel op andere sierconiferen als Californische cypres (*Chamaecyparis lawsoniana*) en levensboom (*Thuja* spec.). Ze overwintert als ei en heeft één, mogelijk twee generaties per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden mei tot eind juli. In

Nederland is de soort slechts bekend uit twaalf uurhokken in de provincies Gelderland (vijf), Noord-Holland (Texel), Zuid-Holland (drie) en Limburg (drie). In de Meinweg werd ze voor het eerst onder natuurlijke omstandigheden waargenomen. In de provincie Limburg werd ze in 2002 al geklopt uit sierconiferen in de dorpen Herkenbosch (AUKEMA *et al.*, 2003) en Nagelbeek.

***Phytocoris (Ktenocoris) nowickyi* Fieber, 1870**

Phytocoris nowickyi (5,0-6,5 mm) leeft zoöfaag in min of meer vochtige biotopen op kruiden, onder andere op Bijvoet (*Artemisia vulgaris*), Kluwenzuring (*Rumex conglomeratus*), melde (*Atriplex* spec.), Wateraardbei (*Comarum palustre*) en Wilgenroosje (*Chamerion angustifolium*). Incidenteel werd ze ook op eik (*Quercus* spec.) en wilg waargenomen. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van begin juli tot midden september. In Nederland is ze alleen bekend uit Limburg (15 uurhokken), met Venlo als noordelijkste vindplaats.

***Halticus luteicollis* (Panzer, 1804)**

Halticus luteicollis (2,7-3,7 mm) leeft fytofaag op Bosrank (*Clematis vitalba*) en veroorzaakt opvallende zuigschade in de vorm van talloze witte vlekjes op de bladeren. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind juni tot begin september. In Nederland is de verspreiding beperkt tot Limburg (elf uurhokken) en zijn de vondsten in de Meinweg de meest noordelijke.

***Orthotylus (Pinocapsus) fuscescens* (Kirschbaum, 1856)**

Orthotylus fuscescens (4,3-4,9 mm) leeft fytofaag op den (*Pinus* spec.), vooral op Grove den (*Pinus sylvestris*). De mannelijke bloeiwijzen worden als voedsel benut. Ze overwintert als ei en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind juni tot in augustus. In Nederland is ze zeer zeldzaam en slechts bekend uit negen uurhokken: vier in Gelderland, twee in Overijssel en drie in Limburg (ook in Brunssum en Lomm).

***Pilophorus simulans* Josifov, 1989**

Pilophorus simulans (4,0-5,0 mm) leeft zoöfytofaag op verschillende loofbomen, onder andere Zomereik (*Quercus robur*) en dwergstruiken, hoofdzakelijk Brem. Het voedsel bestaat naast sap uit de waardplant hoofdzakelijk uit bladluizen. Ze overwintert als ei in de

Wantsen**Familie Ceratocombidae***Ceratocombus coleoptratus* (Zetterstedt, 1819)**Familie Dipsocoridae***Pachycoleus waltli* Fieber, 1860**Familie Nepidae***Nepa cinerea* Linnaeus, 1758**Familie Corixidae***Micronecta (Dichaetonecta) scholtzi* (Fieber, 1860)*Callicorixa praeusta praeusta* (Fieber, 1848)*Corixa punctata* (Illiger, 1807)*Hesperocorixa castanea* (Thomson, 1869)*Hesperocorixa linnaei* (Fieber, 1848)*Hesperocorixa sahlbergi* (Fieber, 1848)*Sigara (Sigara) striata* (Linnaeus, 1758)*Sigara (Subsigara) distincta* (Fieber, 1848)*Sigara (Subsigara) iactans* Jansson, 1983*Sigara (Subsigara) scotti* (Douglas & Scott, 1868)*Sigara (Vermicorixa) lateralis* (Leach, 1817)**Familie Naucoridae***Ilyocoris cimicoides cimicoides* (Linnaeus, 1758)**Familie Notonectidae***Notonecta glauca glauca* Linnaeus, 1758*Notonecta lutea* Müller, 1776*Notonecta maculata* Fabricius, 1794*Notonecta obliqua* Thunberg, 1787*Notonecta viridis* Delcourt, 1909**Familie Pleidae***Plea minutissima minutissima* Leach, 1817**Familie Hebridae***Hebrus (Hebrusella) ruficeps* Thomson, 1871**Familie Hydrometridae***Hydrometra stagnorum* (Linnaeus, 1758)**Familie Veliidae***Microvelia (Microvelia) pygmaea* (Dufour, 1833)*Microvelia (Microvelia) reticulata* (Burmeister, 1835)*Velia (Plesiovelia) caprai* Tamanini, 1947**Familie Gerridae***Aquarius paludum* (Fabricius, 1794)*Gerris (Gerris) lacustris* (Linnaeus, 1758)*Gerris (Gerris) odontogaster* (Zetterstedt, 1828)**Familie Saldidae***Chartoscirta cincta cincta* (Herrich-Schaeffer, 1841)*Chartoscirta cocksi* (Curtis, 1835)*Saldula orthochila* (Fieber, 1859)*Saldula pallipes* (Fabricius, 1794)*Saldula saltatoria* (Linnaeus, 1758)**Familie Tingidae***Acalypta parvula* (Fallén, 1807)*Agramma laetum* (Fallén, 1807)*Derephysia foliacea foliacea* (Fallén, 1807)*Dictyla echii* (Schrank, 1782)*Dictyonota fuliginosa* A. Costa, 1853*Dictyonota strichnocera* Fieber, 1844*Kalama tricornis* (Schrank, 1801)*Oncochila simplex* (Herrich-Schaeffer, 1830)*Physatocheila smreczynskii* China, 1952*Stephanitis takeyai* Drake & Maa, 1955***Stephanitis pyrioides* (Scott, 1874)*Tingis (Tingis) ampliata* (Herrich-Schaeffer, 1838)*Tingis (Tingis) cardui* (Linnaeus, 1758)*Tingis (Tingis) crispata* (Herrich-Schaeffer, 1838)**Familie Microphysidae***Loricula (Loricula) bipunctata* (Perris, 1857)*Loricula (Loricula) elegantula* (Baerensprung, 1858)*Loricula (Myrmedobia) coleoptrata* (Fallén, 1807)**Familie Miridae***Bryocoris pteridis* (Fallén, 1807)*Monalocoris filicis* (Linnaeus, 1758)*Campyloneura virgula* (Herrich-Schaeffer, 1835)*Dicyphus (Dicyphus) errans* (Wolff, 1804)*Dicyphus (Loricula) globulifer* (Fallén, 1829)*Dicyphus (Idolocoris) pallicornis* (Fieber, 1861)*Tupiocoris rhododendri* (Dolling, 1972)*Alloetotomus germanicus* Wagner, 1939*Deraeocoris (Deraeocoris) annulipes* (Herrich-Schaeffer, 1842)*Deraeocoris (Deraeocoris) cordiger* (Hahn, 1834)*Deraeocoris (Deraeocoris) flavilinea* (A. Costa, 1862)*Deraeocoris (Deraeocoris) ruber* (Linnaeus, 1758)*Deraeocoris (Deraeocoris) trifasciatus* (Linnaeus, 1767)*Deraeocoris (Knightocapsus) lutescens* (Schilling, 1837)*Adelphocoris lineolatus* (Goeze, 1778)*Adelphocoris quadripunctatus* (Fabricius, 1794)*Agnocoris rubicundus* (Fallén, 1807)*Apolygus limbatus* (Fallén, 1807)*Apolygus lucorum* (Meyer-Dür, 1843)*Apolygus rhamnicola* (Reuter, 1885)*Apolygus spinolae* (Meyer-Dür, 1841)*Camptozygum aequale* (Villers, 1789)*Capsus ater* (Linnaeus, 1758)*Capsus pilifer* (Remane, 1950)*Charagochilus gyllenhalii* (Fallén, 1807)*Closterotomus fulvomaculatus* (De Geer, 1773)*Closterotomus norwegicus* (Gmelin, 1790)*Dichroscytus gustavi* Josifov, 1981*Dichroscytus rufipennis* (Fallén, 1807)*Liocoris tripustulatus* (Fabricius, 1781)*Lygocoris pabulinus* (Linnaeus, 1761)*Lygocoris rugicollis* (Fallén, 1807)*Lygus gemellatus* (Herrich-Schaeffer, 1835)*Lygus pratensis* (Linnaeus, 1758)*Lygus rugulipennis* Poppius, 1911*Megacoelum infusum* (Herrich-Schaeffer, 1837)*Miris striatus* (Linnaeus, 1758)*Neolygus contaminatus* (Fallén, 1807)*Neolygus viridis* (Fallén, 1807)*Orthops basalis* (A. Costa, 1853)*Pantilius tunicatus* (Fabricius, 1781)*Phytocoris (Ktenocoris) insignis* Reuter, 1876*Phytocoris (Ktenocoris) varipes* Boheman, 1852*Phytocoris (Ktenocoris) nowickyi* Fieber, 1870*Phytocoris (Phytocoris) dimidiatus* Kirschbaum, 1856*Phytocoris (Phytocoris) pini* Kirschbaum, 1856*Phytocoris (Phytocoris) populi* (Linnaeus, 1758)*Phytocoris (Phytocoris) tiliae* (Fabricius, 1777)*Pinalitus cervinus* (Herrich-Schaeffer, 1841)*Polymerus (Polymerus) nigrita* (Fallén, 1807)*Rhabdomiris striatellus* (Fabricius, 1794)*Stenotus binotatus* (Fabricius, 1794)*Acetropis carinata* (Herrich-Schaeffer, 1841)*Acetropis gimmerthalii* (Flor, 1860)*Leptopterna dolabrata* (Linnaeus, 1758)*Leptopterna ferrugata* (Fallén, 1807)*Myrmecoris gracilis* (R.F. Sahlberg, 1848)*Stenodema (Brachystira) calcarata* (Fallén, 1807)*Stenodema (Stenodema) laevigata* (Linnaeus, 1758)*Notostira elongata* (Geoffroy, 1785)*Pithanus maerkelii* (Herrich-Schaeffer, 1838)*Trigonotylus caelestialium* (Kirkaldy, 1902)*Trigonotylus ruficornis* (Geoffroy, 1785)*Halticus luteicollis* (Panzer, 1804)*Orthocephalus coriaceus* (Fabricius, 1777)*Orthocephalus saltator* (Hahn, 1835)*Strongylocoris luridus* (Fallén, 1807)*Blepharidopterus angulatus* (Fallén, 1807)*Cyllecoris histriionus* (Linnaeus, 1767)*Dryophilicoris flavoquadrimaculatus* (De Geer, 1773)*Heterocordylus (Heterocordylus) tibialis* (Hahn, 1833)*Heterotoma planicornis* (Pallas, 1772)*Malacocoris chlorizans* (Panzer, 1794)*Orthotylus (Litocoris) ericetorum* (Fallén, 1807)*Orthotylus (Melanotrichus) flavosparsus* (C.R. Sahlberg, 1841)*Orthotylus (Orthotylus) marginalis* Reuter, 1883*Orthotylus (Orthotylus) tenellus* (Fallén, 1807)*Orthotylus (Orthotylus) viridinervis* (Kirschbaum, 1856)*Orthotylus (Pachylops) adenocarpi adenocarpi* (Perris, 1857)*Orthotylus (Pachylops) concolor* (Kirschbaum, 1856)*Orthotylus (Pachylops) virescens* (Douglas & Scott, 1865)*Orthotylus (Pinocapsus) fuscescens* (Kirschbaum, 1856)*Orthotylus (Pseudorthotylus) bilineatus* (Fallén, 1807)*Amblytylus albidus* (Hahn, 1834)*Amblytylus brevicollis* Fieber, 1858*Amblytylus nasutus* (Kirschbaum, 1856)*Asciodema obsoleta* (Fieber, 1864)*Atractotomus magnicornis* (Fallén, 1807)*Atractotomus mali* (Meyer-Dür, 1843)*Brachyarthrum limitatum* Fieber, 1858*Campylomma verbasci* (Meyer-Dür, 1843)*Chlamydatus (Chlamydatus) saltitans* (Fallén, 1807)*Chlamydatus (Euattus) pulicarius* (Fallén, 1807)*Chlamydatus (Euattus) pullus* (Reuter, 1870)*Conostethus roseus* (Fallén, 1807)*Euopiella artemisiae* (Becker, 1864)*Harpocera thoracica* (Fallén, 1807)*Hoplomachus thunbergii* (Fallén, 1807)*Lopus decolor* (Fallén, 1807)*Megalocoleus molliculus* (Fallén, 1807)*Megalocoleus tanacetii* (Fallén, 1807)*Oncotylus (Oncotylus) punctipes* Reuter, 1875*Phoenicocoris modestus* (Meyer-Dür, 1843)*Phoenicocoris obscuress* (Fallén, 1829)*Phylus melanocephalus* (Linnaeus, 1767)*Pilophorus cinnamopteris* (Kirschbaum, 1856)*Pilophorus clavatus* (Linnaeus, 1767)*Pilophorus perplexus* (Douglas & Scott, 1875)*Pilophorus simulans* Josifov, 1989*Plagiognathus (Plagiognathus) arbustorum* (Fabricius, 1794)*Plagiognathus (Plagiognathus) chrysanthemi* (Wolff, 1804)*Plagiognathus (Plagiognathus) fulvipennis**(Kirschbaum, 1856)**Plagiognathus (Plagiognathus) vitellinus* (Scholtz, 1847)*Plesiodema pinetella* (Zetterstedt, 1828)*Psallus (Apocremnus) cf. betuleti* (Fallén, 1826)*Psallus (Apocremnus) montanus* Josifov, 1973*Psallus (Hylopsallus) perrisi* (Mulsant & Rey, 1852)*Psallus (Hylopsallus) wagneri* Ossiannilsson, 1953*Psallus (Hylopsallus) variabilis* (Fallén, 1807)*Psallus (Mesopsallus) ambiguus* (Fallén, 1807)*Psallus (Phyllidea) quercus* (Kirschbaum, 1856)*Psallus (Psallus) albicinctus* (Kirschbaum, 1856)*Psallus (Psallus) confusus* Rieger, 1981*Psallus (Psallus) mollis* (Mulsant & Rey, 1852)*Psallus (Psallus) varians varians* (Herrich-Schaeffer, 1841)*Salicarus (Salicarus) roseri* (Herrich-Schaeffer, 1838)**Familie Nabidae***Himacerus (Anaptus) major* (A. Costa, 1842)*Himacerus (Aptus) mirmicooides* (O. Costa, 1834)*Himacerus (Himacerus) apterus* (Fabricius, 1798)*Himacerus (Stalia) boops* (Schjødt, 1870)*Nabis (Dolichonabis) limbatus* Dahlbom, 1851*Nabis (Limnonabis) lineatus* Dahlbom, 1851*Nabis (Nabicula) flavomarginatus* Scholtz, 1847*Nabis (Nabis) ericetorum* Scholtz, 1847*Nabis (Nabis) fesus* (Linnaeus, 1758)*Nabis (Nabis) pseudoferus* Remane, 1949*Nabis (Nabis) rugosus* (Linnaeus, 1758)**Familie Anthocoridae***Anthocoris confusus* Reuter, 1884*Anthocoris limbatus* Fieber, 1836*Anthocoris nemoralis* (Fabricius, 1794)*Anthocoris nemorum* (Linnaeus, 1761)*Anthocoris sarothamni* Douglas & Scott, 1865*Dufouriellus ater* (Dufour, 1833)*Elatophilus (Elatophilus) nigricornis* (Zetterstedt, 1838)*Orius (Heterorius) horvathi* (Reuter, 1884)*Orius (Heterorius) majusculus* (Reuter, 1879)

<i>Orius (Heterorius) minutus</i> (Linnaeus, 1758)	<i>Trapezonotus desertus</i> Seidenstücker, 1951	<i>Spathocera dalmanii</i> (Schilling, 1829)
<i>Orius (Orius) niger</i> (Wolff, 1811)	<i>Trapezonotus dispar</i> Stål, 1872	<i>Syromastus rhombeus</i> (Linnaeus, 1767)
* <i>Amphiareus constrictus</i> (Stål, 1860)	<i>Megalonotus chiragra</i> (Fabricius, 1794)	<i>Gonocerus acuteangulatus</i> (Goeze, 1778)
<i>Amphiareus obscuriceps</i> (Poppius, 1909)	<i>Megalonotus dilatatus</i> (Herrich-Schaeffer, 1840)	Familie Cydnidae
<i>Cardiastethus fasciiventris</i> (Garbiglietti, 1869)	<i>Megalonotus praetextatus</i> (Herrich-Schaeffer, 1835)	<i>Legnotus limbosus</i> (Geoffroy, 1785)
* <i>Xylocoridea brevipennis</i> Reuter, 1876	<i>Megalonotus sabulicola</i> (Thomson, 1870)	<i>Legnotus picipes</i> (Fallén, 1807)
<i>Scoloposcelis pulchella pulchella</i> (Zetterstedt, 1838)	<i>Sphragisticus nebulosus</i> (Fallén, 1807)	<i>Sehirus luctuosus</i> Mulsant & Rey, 1866
<i>Xylocoris (Xylocoris) cursitans</i> (Fallén, 1807)	<i>Plinthisus (Plinthisus) brevipennis</i> (Latreille, 1807)	<i>Tritomegas bicolor</i> (Linnaeus, 1758)
Familie Reduviidae	<i>Beosus maritimus</i> (Scopoli, 1763)	Familie Thyreocoridae
<i>Empicoris culiciformis</i> (De Geer, 1773)	<i>Graptopeltus lynceus</i> (Fabricius, 1775)	<i>Thyreocoris scarabaeoides</i> (Linnaeus, 1758)
<i>Empicoris vagabundus</i> (Linnaeus, 1758)	<i>Peritrechus geniculatus</i> (Hahn, 1832)	Familie Acanthosomatidae
<i>Coranus woodroffei</i> P.V. Putshkov, 1982	<i>Peritrechus nubilus</i> (Fallén, 1807)	<i>Acanthosoma haemorrhoidale haemorrhoidale</i>
Familie Aradidae	<i>Raglius alboacuminatus</i> (Goeze, 1778)	(Linnaeus, 1758)
<i>Aneurus (Aneurodes) avenius</i> (Dufour, 1833)	<i>Rhyparochromus pini</i> (Linnaeus, 1758)	<i>Elasmotethus interstinctus</i> (Linnaeus, 1758)
<i>Aradus cinnamomeus</i> Panzer, 1806	<i>Rhyparochromus vulgaris</i> (Schilling, 1829)	<i>Elasmucha fieberi</i> (Jakovlev, 1865)
Familie Lygaeidae	<i>Stygnocoris fuliginosus</i> (Geoffroy, 1785)	<i>Elasmucha grisea grisea</i> (Linnaeus, 1758)
<i>Arocatus longiceps</i> (Stal, 1872)	<i>Stygnocoris rusticus</i> (Fallén, 1807)	Familie Scutelleridae
<i>Nysius ericae ericae</i> (Schilling, 1829)	<i>Stygnocoris sabulosus</i> (Schilling, 1829)	<i>Eurygaster testudinaria testudinaria</i> (Geoffroy, 1785)
<i>Nysius helveticus</i> (Herrich-Schaeffer, 1850)	Familie Piesmatidae	Familie Pentatomidae
<i>Nysius senecionis senecionis</i> (Schilling, 1829)	<i>Piesma maculatum</i> (Laporte, 1833)	<i>Arma custos</i> (Fabricius, 1794)
<i>Nysius thymi thymi</i> (Wolff, 1804)	Familie Berytidae	<i>Picromerus bidens</i> (Linnaeus, 1758)
<i>Ortholomus punctipennis</i> (Herrich-Schaeffer, 1838)	<i>Neides tipularius</i> (Linnaeus, 1758)	<i>Rhacognathus punctatus</i> (Linnaeus, 1758)
<i>Kleidocerys privignus</i> (Horváth, 1894)	<i>Berytinus (Berytinus) minor</i> (Herrich-Schaeffer, 1835)	<i>Troilus luridus</i> (Fabricius, 1775)
<i>Kleidocerys resedae</i> (Panzer, 1797)	<i>Berytinus (Lizinus) signoreti</i> (Fieber, 1859)	<i>Zicrona caerulea</i> (Linnaeus, 1758)
<i>Cymus clavivulus</i> (Fallén, 1807)	Familie Pyrrhocoridae	<i>Aelia acuminata acuminata</i> (Linnaeus, 1758)
<i>Cymus melanocephalus</i> Fieber, 1861	<i>Pyrrhocoris apterus</i> (Linnaeus, 1758)	<i>Aelia klugii</i> Hahn, 1833
<i>Chilaxis typhae</i> (Perris, 1857)	Familie Rhopalidae	<i>Neottiglossa pusilla</i> (Gmelin, 1790)
<i>Heterogaster urticae</i> (Fabricius, 1775)	<i>Brachycarenum tigrinus</i> (Schilling, 1829)	<i>Carpocoris (Carpocoris) fuscispinus</i> (Boheman, 1850)
<i>Tropistethus holosericus</i> (Scholtz, 1846)	<i>Corizus hyoscyami hyoscyami</i> (Linnaeus, 1758)	<i>Chlorochroa (Rhytidolomia) pinicola</i> (Mulsant & Rey, 1852)
<i>Drymus (Sylvadrymus) brunneus</i> (R.F. Sahlberg, 1848)	<i>Rhopalus (Aeschyntelus) maculatus</i> (Fieber, 1837)	<i>Dolycoris baccarum</i> (Linnaeus, 1758)
<i>Drymus (Sylvadrymus) ryeii</i> Douglas & Scott, 1865	<i>Rhopalus (Rhopalus) parumpunctatus</i> Schilling, 1829	<i>Palomena prasina</i> (Linnaeus, 1761)
<i>Drymus (Sylvadrymus) sylvaticus</i> (Fabricius, 1775)	<i>Rhopalus (Rhopalus) subrufus</i> (Gmelin, 1790)	<i>Peribalus strictus</i> (Fabricius, 1803)
<i>Eremocoris plebejus</i> (Fallén, 1807)	<i>Stictopleurus abutilon</i> (Rossi, 1790)	<i>Eysarcoris aeneus</i> (Scopoli, 1763)
<i>Gastrodes abietum</i> Bergroth, 1914	<i>Stictopleurus punctatonevrosus</i> (Goeze, 1778)	<i>Stagonomus bipunctatus</i> (Linnaeus, 1758)
<i>Gastrodes grossipes grossipes</i> (De Geer, 1773)	<i>Chorosoma schillingii</i> (Schilling, 1829)	<i>Pentatoma (Pentatoma) rufipes</i> (Linnaeus, 1758)
<i>Ischnocoris angustulus</i> (Boheman, 1852)	<i>Myrmis miriformis miriformis</i> (Fallén, 1807)	<i>Rhaphigaster nebulosa</i> (Poda, 1761)
<i>Lamproplax picea</i> (Flor, 1860)	Familie Alydidae	<i>Piezodorus lituratus</i> (Fabricius, 1794)
<i>Scolopostethus affinis</i> (Schilling, 1829)	<i>Alydus calcaratus</i> (Linnaeus, 1758)	<i>Sciocoris (Sciocoris) cursitans cursitans</i> (Fabricius, 1794)
<i>Scolopostethus decoratus</i> (Hahn, 1833)	Familie Coreidae	<i>Eurydema (Eurydema) oleracea</i> (Linnaeus, 1758)
<i>Scolopostethus thomsoni</i> Reuter, 1875	<i>Bathysolen nubilus</i> (Fallén, 1807)	<i>Eurydema (Rubrodorsalium) dominulus dominulus</i>
<i>Taphropeltus contractus</i> (Herrich-Schaeffer, 1835)	<i>Ceraleptus lividus</i> Stein, 1858	(Scopoli, 1763)
<i>Macrodema microptera</i> (Curtis, 1836)	<i>Coriomeris denticulatus</i> (Scopoli, 1763)	<i>Graphosoma lineatum</i> (Linnaeus, 1758)
<i>Pionosomus varius</i> (Wolff, 1804)	<i>Coriomeris scabricornis scabricornis</i> (Panzer, 1805)	<i>Podops (Podops) inuncta</i> (Fabricius, 1775)
<i>Pterotmetus staphyliniformis</i> (Schilling, 1829)	<i>Coreus marginatus marginatus</i> (Linnaeus, 1758)	
<i>Trapezonotus arenarius arenarius</i> (Linnaeus, 1758)	<i>Enoplops scapha</i> (Fabricius, 1794)	

TABEL 1

Wantsen waargenomen in Nationaal Park De Meinweg. Volgorde en nomenclatuur zijn gebaseerd op de geactualiseerde naamlijst van de Nederlandse wantsen (AUKEMA, 2011), *: nieuw voor Limburg; **: nieuw voor Nederland.

twijgen van de waardplant en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van midden juli tot begin september. In Nederland is ze zeer zeldzaam en uit slechts vijf uurhokken bekend: Hilversum, Nijmegen, Liessel, Roermond (Kitskenberg) en Vlo-drop-Station. De laatste vondst was in 1991 bij Roermond.

Amblytylus brevicollis Fieber, 1858

Amblytylus brevicollis (3,8-4,2 mm) leeft in droge zandige biotopen fytofaag op Vroege haver (*Aira praecox*). Ze overwintert als ei en volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot eind juli. In Nederland is ze uit slechts zeven uurhokken bekend: Hilversum, Soest, Vierhouten, Garderen, Wolheze, Horst en de Meinweg.

Hoplomachus thunbergii (Fallén, 1807)

Hoplomachus thunbergii (3,6-4,4 mm) leeft fytofaag in spaarzaam begroeide, zandige biotopen op Muizenoor (*Hieracium pilosella*) en is een belangrijke bestuiver van de bloemen van de waardplant. Incidenteel wordt ze ook wel op andere composieten (Asteraceae)

aangetroffen. Ze overwintert als ei in de bloemstelen van de waardplant en heeft één generatie per jaar. De eieren komen in mei uit en volwassen dieren zijn waargenomen van begin juni tot midden augustus. Ze leek uit Nederland verdwenen te zijn, omdat er sinds 1951 geen vondsten bekend waren (AUKEMA, 2003). In 2001 werd ze echter herontdekt in de groeve 't Rooth in Zuid-Limburg en in 2002 op de spoorbaan van de IJzeren Rijn in de Meinweg, waar ze ook in 2012 nog aanwezig was. In 2012 werd bovendien een derde vindplaats ontdekt bij Ede in de provincie Gelderland.

Phoenicocoris modestus (Meyer-Dür, 1843)

Phoenicocoris modestus (3,1-3,7 mm) leeft op Grove den, incidenteel op Fijnspar (*Picea abies*). Ze komt vooral in de boomkronen voor en voedt zich met de mannelijke bloemen. De eieren overwinteren en er is één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind mei tot begin september. In Nederland is ze voor het eerst waargenomen in 1990 (AUKEMA, 1990) en inmiddels bekend uit 14 uurhokken: drie in Zeeuws-Vlaanderen, drie in Overijssel, vier in Gel-

Soort	Vindplaats (coördinaten)	Datum	Aantal	Vinder (collectie) *	Bijzonderheden
<i>Pachycoleus waltli</i>	Meinweg	16 sept 1961	In aantal	R.H. Cobben (RMNH)	
<i>Dictyonota strichnocera</i>	Vloderp-Station (AC 208-351)	14,25 juli 1990	In aantal	B. Aukema	Geklopt van Brem (<i>Cytisus scoparius</i>)
	Vloderp-Station (AC 208-351)	20 juli 1991	In aantal	B. Aukema	Geklopt van Brem
	Vloderp-Station (AC 208-351)	9 juni 2012	In aantal	B. Aukema	Geklopt van Brem
	Meinweg (AC 205-353)	11 juni 2012	1♂, 1♀	Th. Heijerman (RMNH)	Geklopt van Brem
<i>Oncochila simplex</i>	Vloderp-Station (AC 208-352)	20 aug 1991	1♀	B. Aukema	Op wolfsmelk (<i>Euphorbia spec.</i>) langs het spoor
<i>Stephanitis pyrioides</i>	Bij Jager Hof (AC 210-355)	13 aug 2012	10♂, 22♀	B. Aukema	Geklopt van aangeplante azalea (<i>Rhododendron spec.</i>) (3♀ in RMNH)
<i>Stephanitis takeyai</i>	Vloderp-Station (AC 208-351)	9 juni 2012	1♀	B. Aukema	Gesleept langs de parkeerplaats
	Bij Jager Hof (AC 210-355)	13 aug 2012	5♂, 7♀	B. Aukema	Geklopt van aangeplante rododendron (<i>Rhododendron spec.</i>)
<i>Agnocoris rubicundus</i>	Crayhof (AC 208-351)	9 juni 2012	2♂, 5♀	B. Aukema	Met nimfen vijfde stadium op wilg (<i>Salix spec.</i>)
<i>Tupiocoris rhododendri</i>	Vloderp-Station (AC 208-351)	9 juni 2012	3 nimfen	B. Aukema	Geklopt van rododendron
<i>Dichrooscytus gustavi</i>	Meinweg (AC 205-353)	11 juni 2012	5♂, 9♀	B. Aukema	Geklopt van Jeneverbes (<i>Juniperus communis</i>)
<i>Phytocoris nowickyi</i>	Vloderp, St Ludwig	26 aug 1949	1♂, 1♀	R.H. Cobben	(COBBEN, 1950)
	Meinweg	24 aug 1968	1♂	A.W.P. Maassen (RMNH)	
	Meinweg (AC 208-355)	13 aug 2012	1♂	B. Aukema	Gesleept uit kruidenrijk weiland
<i>Halticus luteicollis</i>	Vloderp-Station (AC 208-351)	23 juli 1985	1♀	B. van Aartsen (ZMAN)	
	Hooibaan (AC 206-351)	11 aug 2012	1♂, 1♀	B. Aukema	Geklopt van Heggerank (<i>Bryonia dioica</i>)
<i>Orthotylus fuscescens</i>	Vloderp-Station (AC 208-351)	9 juni 2012	2♂, 3♀	B. Aukema	Geklopt van Grove den (<i>Pinus sylvestris</i>)
<i>Pilophorus simulans</i>	Vloderp-Station (AC 208-351)	14 juli 1990	4♂, 6♀	B. Aukema	Geklopt van Brem
	Vloderp-Station (AC 208-351)	25 juli 1990	5♂, 7♀	B. Aukema	Geklopt van Brem
<i>Amblytulus brevicollis</i>	Herkenbosch (AC 204-352)	11 juni 2012	1♂, 2♀	B. Aukema	Tussen de rails gesleept op Vroege haver (<i>Aira praecox</i>)
<i>Hoplomachus thunbergii</i>	Vloderp-Station (AC 208-351)	1,9 juni 2002	In aantal	Aukema, Bos & Hermes	Op Muizenoor (<i>Hieracium pilosella</i>) langs het spoor
	Herkenbosch (AC 204-352)	11 juni 2012	In aantal	B. Aukema	Op Muizenoor langs het spoor
<i>Phoenicocoris modestus</i>	Vloderp-Station (AC 208-351)	9 juni 2012	17♂, 22♀	B. Aukema	Op Grove den langs het spoor
	Het Loom (AC 207-351)		1♂, 1♀	P.-p. Chen	
	Meinweg (AC 205-353/4)		In aantal	B. Aukema	Geklopt van Grove den
<i>Amphiareus constrictus</i>	Herkenbosch (AC 202-353)	11 aug 2012	1♀	B. Aukema	In snoeiafval langs het spoor
<i>Amphiareus obscuriceps</i>	Herkenbosch (AC 202-353)	11-12 aug 2012	In aantal	B. Aukema	In snoeiafval langs het spoor
<i>Cardiastethus fasciiventris</i>	Meinweg (AC 204-353)	10 aug 2012	1♂	B. Aukema	Geklopt van Grove den
	Herkenbosch (AC 202-353)	11-12 aug 2012	5♀	B. Aukema	In snoeiafval langs het spoor
	bij Jager Hof (AC 210-355)	13 aug 2012	2♂, 1♀	B. Aukema	Geklopt van Fijnspar (<i>Picea abies</i>)
<i>Xylocoridea brevipennis</i>	Crayhof (AC 208-352)	9 juni 2012	2♀	B. Aukema	Onder schors van plataan (<i>Platanus spec.</i>)
	Crayhof (AC 208-352)	11 aug 2012	1♂, 5♀	B. Aukema (3♀ RMNH)	Onder schors van plataan
<i>Scoloposcelis pulchella</i>	Meinweg (AC 205-353)	11 juni 2012	2♀	Th. Heijerman (B. Aukema)	Onder schors dode spar
<i>Arocatus longiceps</i>	Crayhof (AC 208-352)	11 aug 2012	3♂, 1♀	B. Aukema (1♂, 1♀ in RMNH)	Onder schors van plataan
<i>Tropistethus holosericus</i>	Vloderp-Station (AC 208-351)	20 juli 1991	1♂	B. Aukema	Tussen de stenen langs de rails
<i>Lamprolax picea</i>	Meinweg	16 sept 1961	1♀	R.H. Cobben (RMNH)	
<i>Raglius alboacuminatus</i>	Vloderp, St Ludwig	27 juli 1950	1♂, 2♀	R.H. Cobben (RMNH)	
		30 juni 1951	2 ex.	P.J. Brakman (NHMM)	
		17 aug 1951	7♂, 4♀	R.H. Cobben (RMNH)	
<i>Rhyparochromus vulgaris</i>	Herkenbosch (AC 202-353)	11 aug 2012	1♀	B. Aukema	Op de bodem langs het spoor
<i>Coriomeris scabricornis</i>	Vloderp-Station (AC 208-351)	8 aug 1993	1♂	B. Aukema	Onder Hopklaver (<i>Medicago lupulina</i>)
<i>Carpocoris fuscispinus</i>	Meinweg (AC 128-394)	13 aug 2012	1♂	B. Aukema	In kruidenrijk weiland
<i>Stagonomus bipunctatus</i>	Vloderp-Station (AC 208-351)	1 juli 2002	In aantal	Aukema, Bos & Hermes	Op Mannetjesereprijs (<i>Veronica officinalis</i>) langs het spoor
	Vloderp-Station (AC 208-351)	23 aug 2002	2♂, 1♀	B. Aukema	Op Mannetjesereprijs langs het spoor
<i>Eurydema dominulus</i>	Vloderp, St Ludwig	30 aug 1949	In aantal	R.H. Cobben (RMNH)	

TABEL 2

Waarnemingen van zeldzame en interessante wantsen in Nationaal Park De Meinweg; RMNH – Rijksmuseum voor Natuurlijke Historie, Leiden, nu Nationaal Centrum voor Biodiversiteit (NCB) Naturalis; ZMAN: Zoölogisch Museum Amsterdam, nu gehuisvest in RMNH. Tenzij anders vermeld, bevindt het materiaal zich in de collectie van de verzamelaar(s).

FIGUUR 2

Door Stephanitis pyrioides aangetaste azalea (Rhododendron spec.) in de Meinweg (foto: Theodoor Heijerman).

derland en vier in Limburg (ook in Herkenbosch (Turfkoelen), Hurpesch en Stein).

FAMILIE ANTHOCORIDAE

Amphiareus constrictus (Stål, 1860)

Nieuw voor Limburg.

Amphiareus constrictus (2,6-2,8 mm) leeft zoöfaag in hopen tuinafval en dor blad, vermoedelijk hoofdzakelijk van stofluizen (Psocoptera). Over de fenologie is weinig bekend. In 2005 werd ze voor het eerst in Nederland waargenomen in een tomatenkas in Maasland, Zuid-Holland, vervolgens in 2007 in de vrije natuur in het Staelduinse Bosch (AUKEMA & HERMES, 2009) en in 2009 door Dick Belgers in de Blauwe Kamer, Wageningen.

Amphiareus obscuriceps (Poppius, 1909)

Amphiareus obscuriceps (2,3-2,9 mm) leeft zoöfaag tussen tuinafval en dor blad van onder andere hout- en stofluizen. Over de levenscyclus is weinig bekend, maar adulten kunnen het hele jaar door worden waargenomen. Deze wants is in Europa een invasieve soort, die in 2003 voor het eerst in Nederland werd verzameld (AUKEMA & HERMES, 2006), zich sindsdien over een groot deel van het land heeft verspreid en in Limburg inmiddels uit zeven uurhokken is gemeld.

Cardiastethus fasciiventris (Garbiglietti, 1869)

Cardiastethus fasciiventris (2,3-2,7 mm) leeft zoöfaag op plekken waar veel stofluizen aanwezig zijn, bijvoorbeeld op coniferen, in dor blad aan afgevallen boomtakken of in snoeiafval. Volwassen dieren zijn het hele jaar aan te treffen, maar vermoedelijk ontwikkelt zich slechts één generatie per jaar. Ze werd pas in 2006 voor het eerst in Nederland waargenomen (AUKEMA & HERMES, 2006), maar is inmiddels al uit 42 uurhokken bekend, waarvan twaalf in Limburg. Ze is nog niet bekend uit Noord-Nederland (Friesland, Groningen en Drenthe), Overijssel en Flevoland, en in Noord-Holland alleen uit Zandvoort.

Xylocoridea brevipennis Reuter, 1876

Nieuw voor Limburg.

Xylocoridea brevipennis (1,7-2,3 mm) leeft zoöfaag onder schors van loofbomen, vooral van esdoorn (*Acer spec.*) en plataan (*Platanus spec.*). Ze is acyclisch, wat betekent dat alle stadia het hele jaar door gevonden kunnen worden. In Nederland is ze zeer zeldzaam en buiten de Meinweg slechts bekend van één uurhok bij Badhoevedorp en één bij Wageningen (AUKEMA & HERMES, 2006).

Scoloposcelis pulchella pulchella (Zetterstedt, 1838) [figuur 3]

Scoloposcelis pulchella pulchella (2,8-3,5 mm) leeft zoöfaag onder schors van dode bomen in de gangen van schorskevers (Scolytidae) van de larven en poppen, een zogenaamde 'scolytidenjager' (AUKEMA & HERMES, 2006). Adulten kunnen het hele jaar gevonden worden en nimfen zijn waargenomen in juni en juli. In Nederland is ze zeer zeldzaam en alleen bekend van 's-Graveland in Noord-Holland, het Voorsterbos in de Flevopolder en Beegden, Brunssum, Herkenbosch en Vijen in Limburg.

FAMILIE LYGAEIDAE

Arocatus longiceps (Stal, 1872)

Arocatus longiceps (5,5-6,6 mm) is een invasieve soort uit Zuid-Oost Europa, die fytofaag op plataan leeft en sinds 2008 in Nederland is waargenomen (AUKEMA & HERMES, 2009). De volwassen dieren overwinteren onder de schors van de waardplant en zoeken in het voorjaar het uitlopende groen op. Ze zuigen aan het blad, maar vooral aan de zich ontwikkelende en rijpe zaden. De nieuwe generatie is vanaf juni volwassen en in warme jaren kan zich nog een tweede generatie ontwikkelen. *Arocatus longiceps* is inmiddels uit 28 uurhokken bekend, waarvan zes in Limburg (ook in Blitterswijck, Horst, Koningsbosch en twee in Venlo).

Tropistethus holosericus (Scholtz, 1846)

Tropistethus holosericus (2,3-2,8 mm) is een zeer zeldzame bodembewoner van droge, stenige biotopen, die van allerlei zaden leeft. De volwassen dieren overwinteren en er is één generatie per jaar, die zich pas laat in het jaar ontwikkelt. In Nederland is de verspreiding beperkt tot Noord-Brabant (twee uurhokken) en Zuid- en Midden-Limburg (negen uurhokken, noordelijk tot Susteren en de Meinweg).

Lamprolax picea (Flor, 1860)

Lamprolax picea (4,0-5,1 mm) leeft fytofaag tussen vochtig mos (*Polytrichum* en *Sphagnum*) en in strooisel, onder andere in veenmosrietland en broekbos. Volwassen dieren overwinteren en er is één generatie per jaar. De nieuwe generatie wordt vanaf augustus volwassen. Het is een zeer zeldzame soort die bekend is uit een tiental uurhokken, waarvan twee in Limburg (Haelen en de Meinweg), maar daar na 1961 niet meer is waargenomen.

Raglius alboacuminatus (Goeze, 1778)

Raglius alboacuminatus (5,4-6,3) leeft fytofaag in droge tot licht vochtige biotopen, onder andere op en onder Stinkende ballote (*Ballota nigra*). De volwassen dieren overwinteren in strooisel, onder schors of tussen dood hout, vaak in grote aantallen bij elkaar. In warme jaren kan zich soms een tweede generatie ontwikkelen. Sinds 1951 is ze niet meer in Nederland waargenomen (AUKEMA, 2003).

Rhyparochromus vulgaris (Schilling, 1829)

Rhyparochromus vulgaris (6,9-8,1 mm) leeft van zaden en is vooral te vinden langs bosranden onder loszittende schors van vermolm-

FIGUUR 3

De scolyptidenjager Scoloposcelis pulchella pulchella (foto: Theodoor Heijerman).

nocerus acuteangulatus tussen 1947 en 1950 uitsluitend gevangen in en in de directe omgeving van de Meinweg (Boukoul, Herkenbosch en Melick) (AUKEMA, 1989). Pas in 1998 werd ze weer in Nederland waargenomen (bij Maastricht) en sindsdien heeft zij zich invasief over het hele land uitgebreid, zelfs tot op de Waddeneilanden. Ze is nu bekend uit 88 uurhokken en alleen nog niet waargenomen in de provincie Groningen. In de Meinweg is ze sinds 2002 weer algemeen in twee uurhokken.

de boomstronken. Er is één generatie per jaar en de volwassen dieren overwinteren. Het is een soort uit Midden- en Zuid-Europa die in 1987 voor het eerst in ons land werd waargenomen en zich sinds 2001 invasief verspreidt in Zuid-Oost Nederland. Inmiddels is ze bekend uit 43 uurhokken, waarvan twaalf in Noord- en Midden-Limburg.

FAMILIE COREIDAE

Coriomeris scabricornis (Panzer, 1805)

Coriomeris scabricornis (7,5-9,0 mm) leeft op de bodem in zandige biotopen onder Hopklaver (*Medicago lupulina*) van de zaden van deze plant. Volwassen dieren overwinteren in het strooisel en er is één generatie per jaar. Nimfen zijn gevonden van juni tot in augustus. In Nederland is ze slechts bekend uit twaalf uurhokken: één in Zuid-Holland, één in Utrecht, vier in Gelderland en zes in Zuid- en Midden-Limburg.

Gonocerus acuteangulatus (Goeze, 1778) [figuur 4]

Gonocerus acuteangulatus (12-16 mm) leeft fytofaag op besdragen- de bomen en struiken, onder andere Sporekhouw (*Rhamnus frangula*), meidoorn (*Crataegus spec.*), Wilde lijsterbes (*Sorbus aucuparia*), en Buxus (*Buxus sempervirens*). Het is een uitgesproken warmtemin- nende soort. Volwassen dieren overwinteren en er is één generatie per jaar. Afgezien van een zestal vondsten van vóór 1900, werd *Go-*

FAMILIE PENTATOMIDAE

Carpocoris fuscispinus (Boheman, 1850)

Carpocoris fuscispinus (11,0-13,5 mm) leeft fytofaag in open tot licht beschaduwde biotopen op allerlei verschillende planten, hoofdzake- lijk uit de families Apiaceae, Asteraceae, Brassicaceae en Scrophulari- aceae. Volwassen dieren overwinteren en er is één generatie per jaar. In Nederland is het een zeer zeldzame soort, die bekend is uit 13 uur- hokken en slechts sporadisch buiten Zuid-Limburg wordt waargeno- men.

Stagonomus bipunctatus (Linnaeus, 1758) [figuur 5]

Stagonomus bipunctatus (5,0-6,0 mm) leeft fytofaag op Mannetjes- ereprijs (*Veronica officinalis*). Volwassen dieren overwinteren en er is één generatie per jaar. Ze is in Nederland zeer zeldzaam en slechts bekend uit vier uurhokken: twee in Zuid-Oost Brabant (De Plateaux en de Hapertse Heide) en twee in Limburg (Heimansgroeve en de Meinweg). In 2012 werd ze in de Meinweg niet meer teruggevon- den. De vindplaats was vrijwel dichtgegroeid en de waardplant zo goed als verdwenen.

Eurydema dominulus (Scopoli, 1763)

Eurydema dominulus (5,5-7,5 mm) leeft fytofaag in vochtige bioto- pen op Brassicaceae, onder andere Pinksterbloem (*Cardamine pra- tensis*) en Gele waterkers (*Rorippa amphibia*). De volwassen dieren overwinteren en er is één generatie per jaar. Het is een zuidelijke soort, die in Nederland zeer zeldzaam is en recent alleen gevonden is in de omgeving van Ommen, bij Best en bij Vaals.

SLOTBESCHOUWING

In Nederland zijn 635 soorten wantsen waargenomen (database Werkgroep Heteroptera EIS - Nederland). Uit de provincie Limburg zijn tot nu toe 561 soorten bekend, waarvan 314 (56,0 %) ook uit de Meinweg. Gezien de gro-

FIGUUR 4

Gonocerus acuteangulatus in typische afweerhouding (foto: Theodoor Heijerman).

te diversiteit aan biotopen in het gebied valt er dus waarschijnlijk nog genoeg nieuws te ontdekken. Voorwaarde is echter wel dat die diversiteit gehandhaafd blijft. De laatste tien jaar vertonen wat dat betreft helaas al grote verschillen. De spoorbaan van de IJzeren Rijn bij Vlodrop-Station groeit helemaal dicht, waardoor veel warmteminnende soorten van de open, spaarzaam begroeide ruimte dreigen te verdwijnen of mogelijk al verdwenen zijn (*Stagonomus bipunctatus*). Hetzelfde geldt voor de vele ooit extensief gebruikte akkertjes in het gebied die dreigen te verbossen. Beheersmaatregelen zijn gewenst om deze ontwikkelingen tegen te gaan.

Opmerkelijk is het voorkomen in het gebied van een aantal soorten die gebonden zijn aan niet inheemse plantensoorten, die slechts marginaal in het gebied voorkomen, zoals *Xylocoridea brevipennis* en *Arocatus longiceps* op plataan, en *Stephanitis pyrioides*, *Stephanitis takeyai* en *Tupiocoris rhododendri* op rododendron.

DANKWOORD

Ping-ping Chen, Theodoor Heijerman en Nico Nieser waren intensief betrokken bij het veldwerk in 2012. Yvonne van Nierop en Willem Hogenes van NCB Naturalis, Leiden verleenden toegang tot de door hen beheerde collecties en Theodoor Heijerman en Wolfgang Rabitsch maakten de foto's.

FIGUUR 5

Stagonomus bipunctatus (foto: Wolfgang Rabitsch).

Summary

TRUE BUGS (HEMIPTERA: HETEROPTERA) OF THE MEINWEG NATIONAL PARK

A list is presented of all 314 species of Heteroptera known to occur at the Meinweg National Park (NL). The following 30 species are of special interest and are briefly discussed: *Pachycoleus waltli* (Dipsocoridae), *Dictyonota strichnocera*, *Oncochila simplex*, *Stephanitis pyrioides* and *S. takeyai* (Tingidae), *Agnocoris rubicundus*, *Tupiocoris rhododendri*, *Dichroscytus gustavi*, *Phytocoris* (*Ktenocoris*) *nowickyi*, *Halticus luteicollis*, *Orthotylus* (*Pinocapsus*) *fuscescens*, *Pilophorus similans*, *Amblytulus brevicollis*, *Hoplomachus thunbergii* and *Phoenicocoris modestus* (Miridae), *Amphiareus constrictus*, *A. obscuriceps*, *Cardiastethus fasciventris*, *Xylocoridea brevipennis* and *Scoloposcelis pulchella pulchella* (Anthocoridae), *Arocatus longiceps*, *Tropistethus holosericus*, *Lamproplax picea*, *Raglius alboacuminatus* and *Rhyparochromus vulgaris* (Lygaeidae), *Coriomeris scabricornis* and *Gonocerus acuteangulatus* (Coreidae), *Carpocoris fuscispinus*, *Stagonomus bipunctatus* and *Eurydema dominulus* (Pentatomidae). *Stephanitis pyrioides* is a newcomer to the Dutch list and *Amphiareus constrictus* and *Xylocoridea brevipennis* are new for the province of Limburg. Management measures are

suggested for the old railroad track and the small abandoned arable fields in the National Park, to protect them from being overgrown by tree seedlings.

Literatuur

- AUKEMA, B., 1989. Annotated checklist of Hemiptera-Heteroptera of The Netherlands. Tijdschrift voor Entomologie 132 (41):1-104.
- AUKEMA, B., 1990. Drie Miriden nieuw voor de Nederlandse fauna (Heteroptera: Miridae). Entomologische Berichten 50 (12):165-168.
- AUKEMA, B., 2003. Recent changes in the Dutch Heteroptera fauna (Insecta: Hemiptera). Proceedings 13th International colloquium EIS, september 2001:39-52.
- Aukema, B., 2011. Naamlijst Nederlandse Heteroptera. 15 december 2012. <http://www.eis-nederland.nl/wantsen>
- AUKEMA, D. & D.J. HERMES, 2006. Verspreidingsatlas Nederlandse wantsen (Hemiptera: Heteroptera). Deel II: Cimicomorpha I. EIS-Nederland, Leiden.
- AUKEMA, B. & D.J. HERMES, 2009. Nieuwe en interessante Nederlandse wantsen III (Hemiptera: Heteroptera). Nederlandse Faunistische Mededelingen 31:53-88.
- AUKEMA, B. & F. BOS, J.G.M. CUPPEN & D.J. HERMES, 2003. Heteroptera - wantsen. In: O. Vorst & J.G.M. Cuppen, Entomofauna van Meinweg en Roerdal - verslag van de 157e zomerbijeenkomst te Herken-

bosch. Entomologische Berichten 63 (3):64-66.

- AUKEMA, B., F. BOS, D. HERMES & PH. ZEINSTRAS, 2005. Nieuwe en interessante Nederlandse Wantsen II, met een geactualiseerde naamlijst (Hemiptera: Heteroptera). Nederlandse Faunistische Mededelingen 23:37-76.
- AUKEMA, B., J.G.M. CUPPEN, N. NIESER & D. TEMPELMAN, 2002. Verspreidingsatlas Nederlandse wantsen (Hemiptera: Heteroptera). Deel I: Dipsocoromorpha, Nepomorpha, Gerromorpha & Leptopodomorpha. EIS-Nederland, Leiden.
- COBBEN, R.H., 1950. Hemiptera Heteroptera: soorten uit Limburg, nieuw voor de Nederlandse fauna. Natuurhistorisch Maandblad 39 (7-8):83-84.
- DEL BENE, G. & D. PLUOT-SIGWALT, 2005. *Stephanitis pyrioides* (Scott) (Heteroptera Tingidae): a lace bug new to Italy. Bollettino di Zoologia Agraria e di Bachicoltura 37 (1):71-76.
- GOGALA, A. & G. SELJAK, 2010. Two new records of Heteroptera species in Slovenia. Acta Entomologica Slovenica 18 (1):63-70.
- KMENT, P., 2007. First record of the alien lace bug *Stephanitis pyrioides* in Greece and note on *Corythucha ciliata* from Portugal (Heteroptera: Tingidae). Linzer Biologische Beiträge 39 (1):421-429.
- PÉRICART, J. & V.B. GOLUB, 1996. Family Tingidae Laporte, 1832 – lacebugs. In: B. Aukema & Chr. Rieger (eds), Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region 2 (Cimicomorpha I). Netherlands Entomological Society, Amsterdam:3-78.
- RABITSCH, W., 2008. Alien true bugs of Europe (Insecta: Hemiptera: Heteroptera). Zootaxa 1827:1-44.

COLOFON

NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP IN LIMBURG

Onderscheiden met de
Koninklijke Erepennig

DAGELIJKS BESTUUR

Harry Tolkamp (voorzitter), Denis Frissen (secretaris), Rob Geraeds (ondervoorzitter) & Linda Horst (penningmeester).

ALGEMEEN BESTUUR

Wouter Jansen, Arjan Ovaa, Nicole Reneerkens, Raymond Pahlplatz, Marian Baars, Stef Keulen, Pieter Puts, Wilfred Schoenmakers & Victor van Schaik.

KANTOOR

Olaf Op den Kamp, Jeanne Cuypers,
Karine Letourneur & Roel Steverink.

ADRES

Godsweerderstraat 2, 6041 GH Roermond,
tel. 0475-386470 (kantoor@nhgl.nl).
www.nhgl.nl.

LIDMAATSCHAP

€ 30,50 per jaar. Leden t/m 23 jaar & 65+ € 15,25;
bedrijven, verenigingen, instellingen e.d. € 91,50.
Okjen Weinreich (ledenadministratie@nhgl.nl).
Rekeningnummer: 159023742.

BIC: RABONL2U, IBAN: NL73RABO0159023742.

BESTELLINGEN/PUBLICATIEBUREAU

Publicaties zijn te bestellen bij het publicatiebureau, Marja Lenders (publicatiebureau@nhgl.nl).
Losse nummers € 4,-; leden € 3,50 (incl. porto),
themanummers € 7,-. ING-rekening: 429851.
BIC: INGBNL2A, IBAN: NL31INGB0000429851.

STUDIEGROEPEN

FOTOSTUDIEGROEP

Bert Morelissen (foto@nhgl.nl).

HERPETOLOGISCHE STUDIEGROEP

Sabine de Jong (herpetofauna@nhgl.nl).

LIBELLENSTUDIEGROEP

Jan Hermans (libellen@nhgl.nl).

MOLLUSKEN STUDIEGROEP LIMBURG

Stef Keulen (mollusken@nhgl.nl).

MOSSENSTUDIEGROEP

Paul Spreuwenberg (mossen@nhgl.nl).

PADDENSTOELENSTUDIEGROEP

Henk Henczyk (paddenstoelen@nhgl.nl).

PLANTENSTUDIEGROEP

Olaf Op den Kamp (planten@nhgl.nl).

PLANTENWERKGROEP WEERT

Jacques Verspagen (weert@nhgl.nl).

SPRINKHANENSTUDIEGROEP

Wouter Jansen (sprinkhanen@nhgl.nl).

STUDIEGROEP ONDERAARDSE KALKSTEENGROEVEN

Hans Ogg (sok@nhgl.nl).

VISSENWERKGROEP

Victor van Schaik (vissen@nhgl.nl).

VLINDERSTUDIEGROEP

Mark de Mooij (vlinders@nhgl.nl).

VOGELSTUDIEGROEP

Rob van der Laak (vogels@nhgl.nl).

WERKGROEP DRIESTRUIK

Wouter Jansen (driestruik@nhgl.nl).

ZOOGDIERENWERKGROEP

Bert Morelissen (zoogdieren@nhgl.nl).

KRINGEN

KRING HEERLEN

John Adams (heerlen@nhgl.nl).

KRING MAASTRICHT

Bert Op den Camp (maastricht@nhgl.nl).

KRING ROERMOND

Math de Ponti (roermond@nhgl.nl).

KRING VENLO

Frans Coolen (venlo@nhgl.nl).

KRING VENRAY

Patrick Palmen (venray@nhgl.nl).

STICHTINGEN

STICHTING NATUURPUBLICATIES LIMBURG

Uitgever van publicaties, boeken en rapporten
(snl@nhgl.nl).

STICHTING DE LIERELEI

Projectbureau voor onderzoek van natuur en
landschap in Limburg (lierelei@nhgl.nl).

STICHTING IR. D.C. VAN SCHAÏK

Stichting voor het beheer van onderaardse
kalksteengroeven in Limburg. Postbus 2235,
6201 HA Maastricht (vanschaikestichting@nhgl.nl).

STICHTING NATUURBANK LIMBURG

Stichting voor het beheer van de
waarnemingsgegevens van het
NHGL (natuurbank@nhgl.nl).
Waarnemingen doorgeven:
www.natuurbank.nl

NATUURHISTORISCH M A A N D B L A D

REDACTIE Olaf Op den Kamp (hoofdredacteur),
Henk Heijligers, Jan Hermans, Martine Lejeune,
Ton Lenders, Arjan Ovaa & Guido Verschoor
(redactie@nhgl.nl).

RICHTLIJNEN VOOR KOPIJ-INZENDING

Diegenen die kopij willen inzenden, dienen zich te
houden aan de richtlijnen voor kopij-inzending.
Deze kunnen worden aangevraagd bij de redactie
of zijn te bekijken op www.nhgl.nl.

LAY-OUT & OPMAAK Van de Manakker,
Grafische communicatie, Maastricht
(mvandemanakker@xs4.all.nl).

EDITING SUMMARIES Jan Klerkx, Maastricht.

DRUK SHD Grafimedia, Swalmen.

MIX
Paper from
responsible sources
FSC® C006586

COPYRIGHT Auteursrecht voorbehouden.

Overname slechts toegestaan na voorafgaande
schriftelijke toestemming van de redactie.

ISSN 0028-1107

provincie limburg

Het uitgeven van het Natuurhistorisch Maandblad
wordt mede mogelijk gemaakt door een financiële
bijdrage van de provincie Limburg.

